

Lausunto
18.5.2026
Dnro 001/81/2026
Jutta Linna

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen tiistaina 19.5.2026 klo 12.15

HE 80/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia. Esityksellä pannaan täytäntöön niin sanottu yhdistelmälapadirektiivi, jonka tarkoituksena on yhdenmukaistaa EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten oleskelua ja työntekoa EU:ssa. Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin säännös, jonka perusteella sallittua työttömyysaikaa, jonka aikana oleskelulupaa ei saa peruuttaa, pidennettäisiin, jos ulkomaalaisen työolojen perusteella on aihetta epäillä erityistä hyväksikäyttöä. Lisäksi laissa säädettäisiin täsmällisemmin siitä, miten kauan lupaviranomainen voi pidentää päätöksen tekemiselle varattua käsittelyaikaa poikkeuksellisissa, hakemuksen monimutkaisuuteen liittyvissä olosuhteissa.

Akava kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa. Kolmansista maista tulevien työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun vahvistaminen, lupamenettelyjen selkeyttäminen ja työperäisen hyväksikäytön torjunta ovat tärkeitä tavoitteita Suomen työmarkkinoiden toimivuuden kannalta. Akava pitää esityksen tavoitteita oikeansuuntaisina ja perusteltuina niitä täsmennyksiä, joita esitykseen on tehty lausuntokierroksen jälkeen. Erityisesti työnantajan ilmoitusvelvollisuuden selkeyttäminen sekä käsittelyajan keskeytymistä koskevan sääntelyn täsmentäminen tilanteissa, joissa viranomainen joutuu odottamaan toisen viranomaisen selvitystä, ovat tarpeellisia ja parantavat sääntelyn käytännön sovellettavuutta.

Akava katsoo, että esitys ei kaikilta osin hyödynnä direktiivin mahdollistamaa kansallista liikkumavaraa työntekijän kannalta suotuisampaan sääntelyyn. Työ- ja osaamisperusteisen maahanmuuton onnistuminen edellyttää, että kansainväliset työntekijät voivat luottaa oikeuksiensa toteutumiseen ja rakentaa tulevaisuuttaan Suomessa ilman kohtuutonta epävarmuutta. Siksi esitys muutoksineen ei poista tarvetta vahvistaa hyväksikäytön uhriksi joutuneen työntekijän suojaa. Kolmen kuukauden lisäsuoja-aika perustuu direktiivin vähimmäisvaatimukseen, eikä esityksessä arvioida riittävästi sitä, vastaako tämä aika kansallisen toimintaympäristön tarpeisiin.

Työperäisen hyväksikäytön torjuntaa on vahvistettava

Akava pitää tärkeänä, että hyväksikäyttötilanteissa työntekijän oleskeluoikeutta ei kytketä liian tiukasti yksittäiseen työnantajaan. Työntekijän on voitava ilmoittaa hyväksikäytöstä ilman pelkoa oleskeluoikeuden menettämisestä. Tämä on keskeistä, jotta sääntelyllä on tosiasiallista vaikutusta hyväksikäytön ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen.

Esityksessä ehdotettu kolmen kuukauden lisäsuoja-aika on parannus nykytilaan, mutta Akavan näkemyksen mukaan kolmen kuukauden lisäsuoja-aikaa ei voida pitää riittävästi perusteltuna ilman arviota siitä, vastaako se kansallisten prosessien edellyttämää tarvetta. Akava kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei esitetä esimerkiksi tilastoihin perustuvaa tietoa siitä, missä vaiheessa hyväksikäyttö tosiasiallisesti tunnistetaan, kuinka usein työntekijän oikeusasema jää epävarmaksi selvittelyn aikana tai keskimääräistä uudelleentyöllistymisen kestävää aikaa.

Viranomaisresurssit ja tiedonvaihto

Esityksen toimivuus riippuu ratkaisevasti siitä, tunnistetaanko hyväksikäyttötilanteet ajoissa ja saavatko viranomaiset riittävät tiedot päätöksenteon tueksi. Akava korostaa, että viranomaisten tiedonvaihdon on oltava sujuvaa ja oikea-aikaista. Akava pitää tärkeänä, että lain toimeenpanossa arvioidaan järjestelmällisesti, kuinka nopeasti työperäisen hyväksikäytön epäilyt tulevat viranomaisten tietoon ja kuinka kauan niiden selvittäminen eri viranomaisissa kestää. Ilman tällaista tietopohjaa ei voida luotettavasti arvioida, turvaako ehdotettu suojajaika hyväksikäytön kohteeksi joutuneen työntekijän aseman.

Lainsäädännön rinnalle tarvitaan riittävät resurssit työolojen selvittämiseen ja työntekijöiden neuvontaan. Direktiivin uuteen 14 artiklaan liittyen esityksessä tuodaan ilmi muun muassa sääntelyä työsuojeluviranomaisen toimivallasta ja valvonnasta, mutta esityksessä ei kerrota tietoa viranomaisten resursseihin ja käytännön prosesseihin liittyen. Ilman hyvin resursoitua valvontaa ja matalan kynnyksen tukea suojajaikasäännös voi jäädä käytännössä tehottomaksi.

Työnantajiin kohdistuvat seuraamukset

Direktiivin mukaan työnantajiin kohdistuvien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Hallituksen esityksessä ei ehdoteta muutoksia tältä osin olemassa olevaan sääntelyyn perustuen. Akavan näkemyksen mukaan työnantajiin kohdistuvien seuraamusten tehokkuutta ei voida arvioida pelkästään sääntelyn olemassaolon perusteella, vaan lisäksi pitäisi arvioida tosiasiallista vaikuttavuutta. Olisi syytä arvioida esimerkiksi kuinka usein työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvät epäilyt johtavat valvontatoimiin, esitutkintaan, syyteharkintaan, tuomioon tai hallinnollisiin seuraamuksiin. Lisäksi tulisi tilastoida seuraamusprosessien kestoja, seuraamusten tasoa ja sitä kuinka usein työntekijä tosiasiaa saa korvauksen.

Akavan ehdotukset valiokunnalle

- Akava katsoo, että esitykseen tulisi edellyttää täydentävää arviota työperäisen hyväksikäytön tunnistamis- ja selvittämisprosessien kestosta kansallisen suoja-ajan keston määrittämisen perusteeksi.
- Akava esittää, että suoja-aikaa pidennetään hyväksikäyttöepäilyissä ehdotettua pidemmäksi tai tapauskohtaisen jatkomahdollisuuden lisäämistä lakiin.
- Akava huomauttaa, että esityksen vaikuttavuus edellyttää viranomaisille riittäviä resursseja hyväksikäyttöepäilyjen selvittämiseen, viranomaisten tiedonvaihdon varmistamista sekä työntekijöille helposti saavutettavaa neuvontaa.
- Akava mielestä työnantajiin kohdistuvien seuraamusten tehokkuudesta tulisi tehdä erillinen arvio. Nykyisten seuraamusten tulee olla paitsi säädöstasolla olemassa myös käytännössä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Tätä ei voida arvioida ilman tietoa seuraamusten käytännön soveltamisesta, tuomioiden määrästä ja prosessien kestosta.
- Akava muistuttaa, että kansainväliset osaajat tekevät päätöksiä Suomeen tulosta ja tänne jäämisestä sen perusteella, voiko Suomeen rakentaa turvallisen ja ennakoitavan tulevaisuuden. Kansallisen sääntelyn mahdollistamaa liikkumavaraa hyödyntämällä olisi mahdollisuus luoda houkuttelevuutta, joka hyödyttää myös työnantajia ja vahvistaa työmarkkinoiden toimivuutta.

Akava ry:n puolesta

Jutta Linna
Erityisasiantuntija